

Als de tanden stomp worden

Soms denk ik dat veel Nederlanders diep in hun hart de Amerikanen intens dankbaar zijn dat zij Reagan tot president gekozen hebben. Reagan immers staat zozeer symbool voor alles wat rechts, militaristisch, imperialistisch, agressief en dus verwerpelijk is, dat er al heel veel gewonnen lijkt wanneer men zich tegen alles verklaart wat Reagan zegt, voorstelt en doet. Reagan besluit de neutronenbom in produktie te nemen, oefent druk uit op de Europese bondgenoten de Pershings en kruisraketten te plaatsen, steunt de militaire junta's van El Salvador en Turkije, beschuldigt de Europese vredesbeweging van dienstverlening aan Moskou, stelt een niet-haalbare versie van de nul-optie voor in het ontwapeningsoverleg in Genève en loopt op olifantpoten door de porseleinkast van de ontspanning door na de Poolse machtsgreep sancties tegen de Sovjet-Unie af te kondigen.

Een indrukwekkend zondenregister en er lijkt alle reden om daar krachtig stelling tegen te nemen, hetgeen dan ook in Nederland met grote animo wordt gedaan. Ik heb daar niet zoveel moeite mee omdat ik vrijwel alle aangevoerde bezwaren tegen het beleid van Reagan deel; maar wat ik als pijnlijk ervaar, is de afwezigheid van ook maar de geringste aanduiding van het beleid dat dan wel gevoerd zou moeten worden. Het protest gaat daarmee als alibi fungeren voor het gebrek aan eigen ideeën en daarmee wordt dat protest, hoe indrukwekkend en oprecht ook, onvruchtbaar en irrelevant.

Eén voorbeeld slechts: als reactie op Reagan's krijgshaftige taal na de machtsgreep in Polen was met monotone regelmaat te beluisteren dat Amerika geen haar beter was dan de Russen (zie Nicaragua en El Salvador) en dat de president de

koude oorlog aanbliet en de ontspanning dood verklaarde. So what? Is ooit door dezelfde commentatoren hun kritiek op het Amerikaanse optreden in El Salvador begeleid met de opmerking dat de Russen hetzelfde hadden gedaan in Afghanistan? Gelukkig nooit, maar waarom gebeurt het dan nu wel? Waarom klampen velen (waaronder ook veel Nederlandse politici) zich zo hardnekkig vast aan de drogreden dat het een puur Poolse interne aangelegenheid is, waar de Sovjet-Unie slechts zijdelings bij betrokken is? Is het omdat zij zelf geen raad meer weten met het begrip 'ontspanning' en dus maar van leer trekken tegen degene die de euvele moed heeft om te zeggen dat de keizer naakt, c.q. de ontspanning dood is?

Datgene wat in Polen gebeurd is, is voor Nederland, voor andere Europese landen van even groot belang als voor Amerika. Maar bestaat er in Nederland, bestaat er in Europa geen idee over de reactie die dan wél moet volgen? Geen mens kan toch volhouden dat het hier een onverwacht gebeuren betrof. Waar hebben al die Europese ministers, al die Europese politici de afgelopen anderhalf jaar dan eigenlijk over gepraat? Wat voor opvatting over ontspanning huldigen al diegenen die zeggen dat de ontspanning door het Poolse gebeuren niet in gevaar mag worden gebracht? Eerst als men zelf ideeën heeft, krijgt de stelling dat de Amerikaanse reactie niet de juiste was enige overtuigingskracht.

De demonstratie van 21 november was een indrukwekkend protest tegen het veiligheidsbeleid van de Navo (het is onzinnig en ook onoprecht jegens de demonstranten om te doen alsof het dat niet was). Maar waar blijft dan de alternatieve veiligheidsconceptie, die voor Nederland

toch wis en waarachtig van niet minder belang is dan voor een grootmacht als Amerika en die dus beide (en bij voorkeur ook nog de Polen) bescherming moet bieden? Geen politieke partij in Nederland zou van sympathie voor de demonstratie en van respect voor de demonstranten mogen getuigen, als zij niet althans probeert de bouwstenen voor zo'n alternatieve veiligheidsconceptie op tafel te leggen. Het zijn niet de demonstranten zelf, die zo'n andere veiligheidsconceptie moeten produceren, zoals nogal eens wordt gesuggereerd door de voorstanders van het huidige Navo-beleid; het zijn de politieke partijen die zich eens verklaard hebben met de strekking van de demonstratie (dus ook het CDA), het zijn de vredeswetenschappers die blijkens een bijtend artikel in Vrij Nederland meer aan actie dan aan wetenschappelijk onderzoek hebben gedaan, die aan het werk moeten. Zulk een nieuw veiligheidsconcept en de daarmee verbonden strategie zou ook buiten Nederland begrepen en verstaan moeten worden wil het tot een werkelijk ander beleid komen. Wat Nederland in zijn eentje klaar maakt, is voor de internationale veiligheid volmaakt oninteressant. De minister van Buitenlandse Zaken zal er bij Zevenaar en Roosendaal de grens mee over moeten.

Het zou een regering als de huidige (die zichzelf op het gebied van het veiligheidsbeleid gezien de programmatische grondslag in een betrekkelijk immobiele positie heeft laten plaatsen) niet misstaan als zij opdracht gaf tot onderzoek naar een alternatief veiligheidsbeleid aan een breed samengesteld gremium dat alle mogelijke opties zou moeten analyseren en evalueren. Zo'n onderzoek zou bij voorkeur niet tot een advies moeten leiden; bij een breed

prof. mr. P. H. Kooijmans

samengesteld gremium zou dat toch weinig om de hakken hebben; bovendien zou het de politici de gelegenheid geven zich er tegen af te zetten, terwijl het juist de bedoeling is dat zij nu eens op grond van de gemaakte analyses een beleid formuleren.

Want protest dat niet gedragen wordt door alternatieve beleidsconcepties verzandt, leidt tot frustraties en overtuigt ook niet degene tot wie het gericht is. Het is niet toevallig dat een allesbehalve Reagangezind blad als de New York Times zich in toenemende mate geïrriteerd toont over Europa. 'Laat die Europeanen dan zelf eens zeggen wat ze willen!' Bovendien maak je je pas echt tot vazal als je wel het gevoerde beleid kritiseert maar niet aan de herformulering van dat beleid meewerkt.

'Hollanditis is een gezonde ziekte', riep de IKV-representant triomfantelijk uit op de vredesmeeting in Bonn afgelopen oktober. De enige gezonde ziekte die ik ken leidt na verloop van tijd tot nieuw leven. Dat nieuwe leven kan alleen maar gediend worden door het zich wat minder afzetten tegen het beleid dat *niet* gevoerd en het wat meer aandacht geven aan het beleid dat *wel* gevoerd moet worden.